

Keskustapuolue r.p.

Periaateohjelma

Hyväksytty puoluekokouksessa 18. - 20.6.1982 Rovaniemellä

JOHDANTO

Muutoksen aika

Elämäntapaamme kohdistuvat haasteet tekevät keskustalaisesta aateperinnöstä polttavan ajan kohtaisen. Edessämme on määrätietoisien poliittisen toiminnan aika.

Luonnontiede, tekniikka ja teollisuus ovat viime vuosisatoina antaneet ihmisen käyttöön kokonaan uudet keinot kamppailla ihmiskunnan ikivanhoja vitsauksia nälkää, köyhyyttä, sairautta ja eriarvoisuutta vastaan. Teolliset maat ovat saavuttaneet ennennäkemättömän aineellisen elintason.

Suomi tempautui teollisen vallankumouksen pyörteisiin 1800-luvun viimeisillä vuosikymmenillä. Tällä vuosisadalla maasta on kehittynyt teollinen hyvinvointivaltio. Nyt meitä kohtaavat uudet ulkoiset ja sisäiset haasteet.

Ydinaseiden myötä sodasta on tullut ihmiskunnan kohtalonkysymys. Maailmanlaajuinen eriarvoisuus kärjistyy: maapallomme on edelleen nälän, köyhyyden, sairauden ja väkivallan maapallo.

Elintasomme perustuu vähenevien raaka ja polttoaineiden varantoihin, luonto ihmisen elinympäristönä saastuu ja käy epäterveelliseksi, maailmantaloudessa eletään rakennemuutosten ja lisääntyvän epävarmuuden aikaa.

Teollisia yhteiskuntia leimaavat vaikeat, puutteellisesti toteutuneesta ihmisyydestä kertovat sosiaaliset ja henkiset ongelmat. Monet kokevat tulevaisuutensa uhkaavana ja elämänsä tarkoituksettomana; vieraantuminen on aikamme ihmisen kipeä ongelma.

Yhteiskuntakehityksen uudet haasteet luovat puitteet Suomen tulevalle kehitykselle, mutta tämän ohella myös poliittista järjestelmäämme kohtaavat uudet kysymykset. Kansalaiset kokevat olevansa voimattomia vaikuttamaan itseään koskeviin päätöksiin. Toisaalta etujärjestö ja asiantuntijavalta uhkaavat kansanvallan perusteita.

Tekniikan ja teollistumisen pohjalle rakentunut kulttuuri ja yksipuolisen aineellisen kasvun yhteiskuntakehitys ovatkin synnyttäneet vakavaa arvostelua.

Vaatimukset suunnan muuttamisesta ovat kanavoituneet osaksi erilaisiin kansanliikkeisiin, jotka rakentavat tälle kehitykselle vaihtoehtoisia elämänmuotoja.

Ihmiskunnan on nyt opittava käyttämään tietojaan, taitojaan ja tekniikkaansa tavalla, joka suojelee elämää ja ihmisyyttä.

Suomen puolesta

Itsenäisen Suomen synty on ollut kansallisen itsetietoisuuden kehitystä. Viime vuosisadalla alkaneen kansallisen herätyksen pohjalta Suomesta on vaiheittain kasvanut omapiirteinen pohjoismainen tasavalta.

Suomen historia on ollut ensin työtä kansallisen sivistyksen luomiseksi, jota seurasi taistelu valtiollisen itsenäisyyden saavuttamiseksi. Tälle pohjalle on rakentunut sukupolvien työ aineellisen ja henkisen hyvinvoinnin puolesta.

Näin on syntynyt omasta erityisasemastaan ja laadustaan tietoinen kansakunta. Kahden kulttuuripiirin pienenä pohjoisena rajamaana Suomella on hyvät edellytykset toimia rauhan, turvallisuuden ja kansojen välisen tasavertaisen yhteistyön puolesta. Kansanvaltaisuus ja oikeudenmukaisuus ovat aina kuuluneet pohjoismaiseen perinteeseen. Tästä syystä kehitysmaiden tukeminen omaehtoisen kehityksen tiellä saa Suomessa osakseen ymmärtämystä.

Suomalainen elämäntapa ja kansallinen identiteetti ovat joutuneet ja joutuvat tulevaisuudessa yhä suuremmalle rasitukselle vieraiden kulttuurivaikutusten paineessa. Edessämme on jälleen suomalaisuuden puolustustaistelu. Sen on ulotuttava niin yhteiskunnan, talouden kuin kulttuurin piiriin. Muuttuvissa oloissa on jokaiselle kansalaiselle turvattava oikeudenmukaiset ja riittävät aineelliset, sosiaaliset ja henkiset elämänehdot.

Keskusta-aatteen juuret

Keskusta aatteen juuret ovat syvällä Suomen kansan ja sen historian maaperässä. Maamme talonpoikaisen kulttuurin keskeiset arvot - henkilökohtainen vapaus, kansanvaltainen päätöksenteko, hajautettu yksityinen omistus, keskinäisyys ja taloudellinen yhteistyö, sosiaalinen yhteisvastuu, luonnon ja ihmisen yhteistoiminta, ylisukupolvisen talouden pyrkimys - siirtyivät keskustalaisen elämänkäsityksen kivijalaksi. Maaseudun väestöstä löytyi voimakas kaikupohja snellmanilaiselle suomalaisuusliikkeelle. Sen keskeiset tavoitteet - kansallinen sivistys ja ihmisyyden toteutuminen - jäivät maaseudun poliittisen liikkeen pysyviksi aatteellisiksi osiksi.

Näin syntyi keskustalainen kansanliike - maalaisliitto - viime vuosisadan vaihteessa taistelemaan kansan enemmistön etujen puolesta. Sen ensimmäisiä suuria kansallisia tehtäviä oli tasavaltaisen hallitusmuodon toteuttaminen.

Tärkeä kansallinen voimanlähde on ollut kristillinen usko ja siitä kumpuava käsitys jokaisen ihmisen ehdottomasta ihmisarvosta, pyrkimys yhteiskunnalliseen oikeudenmukaisuuteen ja lähimmäisenrakkauden korostaminen vihan ja itsekkyyden vastapainona.

Santeri Alkio vaati, että ihmisyyys ja sen kehitystarve on pantava kaiken yhteiskunnallisen ja valtiollisen uudistamisen pohjaksi. Hänen tavoitteenaan oli kansanliike, joka tahtoo luoda uuden sivistyksen, uudet taloudelliset järjestelmät ja uudet yhteiskuntaolot. Maalaisliitto oli keskeinen osa tätä kansanliikettä.

Tämän vuosisadan aikana maalaisliitosta on kasvanut aatepohjainen Keskustapuolue. Se kokoaa asuinpaikasta ja ammatista riippumatta keskustalaisesti ajattelevat ihmiset yhteistoimintaan luodaksemme kansallisesti eheän, kansanvaltaisen, oikeudenmukaisen, alueellisesti tasapainoisen ja luonnon kanssa sopusointuisen yhteiskunnan.

KESKUSTAPUOLUEEN PERIAATEOHJELMA

Ihmisyys ja sen edellytykset

Keskustalainen kansanliike on aatteellinen uudistus , kasvatus ja sivistysliike ja kansanvaltainen poliittinen puolue.

Sen toiminnan perustana on käsitys, että ihminen on jakamaton kokonaisuus, jonka eheyden suojeleminen on poliittisen toiminnan korkein päämäärä. Keskusta aatteen lähtökohtia ovat myös usko ihmisen henkisiin voimavaroihin, inhimillisyyden ja suvaitsevaisuuden tärkeyteen ja kaikkia hyödyttävän yhteistyön merkitykseen.

Keskustalainen ihanne on ihminen, joka tuntee vastuun itsestään, lähiyhteisöstään, kansastaan ja viime kädessä koko ihmiskunnasta. Keskusta aatteessa korostuu ihmisen itsenäisyys ja vapaus, mutta myös hänen moraalinen vastuunsa oman elämänsä rakentajana ja omien yhteisöjensä jäsenenä. Tähän kuuluu myös raittiiden ja terveiden elämäntapojen ihanne.

Ihmisyteen kuuluu jokaisen ihmisen kyky ja tarve jatkuvaan henkiseen kasvuun, kasvamiseen hyväksi ihmiseksi ja kunnon kansalaiseksi. Ihmisyyden toteutumisen kannalta on tärkeää, että ihminen muodostaa henkilökohtaisen maailmankatsomuksensa omien havaintojensa ja ajatustensa pohjalle ja että hänen toimintansa perustuu omakohtaisesti hankittuun vakaumukseen. Tämä on myös yhteiskunnallisesti välttämätöntä: toimiva kansanvalta edellyttää itsenäisesti ajattelevia ja omintakeisesti toimivia ihmisiä.

Jokaisella ihmisellä on yhtäläinen ihmisarvo. Ihmisellä on kyky kasvaa vastuuseen paitsi itsestään myös muista ihmisistä. Ihmisten välisten suhteiden tulee rakentua oikeudenmukaisiksi, tasa arvoisiksi ja vastuullisiksi. Ihmissuhteiden turvallisuus ja toteutuva rakkaus on erityisen tärkeä kasvaville lapsille ja nuorille. Ihmisyyteen kuuluu myös keskinäinen kunnioitus ja suvaitsevaisuus.

Keskustalaisesti ajattelevien ihmisten liittona Keskustapuolueen tehtävänä on rakentaa suotuisat aineelliset, sosiaaliset ja henkiset edellytykset ihmisyyden kehittymiselle.

Perustana Suomen luonto

Suomalaisten rikkaus on Suomen luonto. Maassamme on niukasti uudistumattomia luonnonvaroja, mutta sen sijaan maan laajuuden vuoksi aurinkoperäinen uudistuvien luonnonvarojen tuotto on asukaslukuun verrattuna suhteellisen korkea .

Uudistuvat luonnonvarat ovat se pohja, jolle suomalaisten elämä voidaan kestävästi rakentaa. Luonnon hoito on kansakunnan elintärkeä tehtävä ja työn lähde.

Talouden ja koko yhteiskunnan kehityksen tulee olla sellaista, että jokaisen sukupolven yhtäläiset oikeudet niin uudistumattomiin kuin uusiutuviin luonnonvaroihin toteutuvat. Maan, metsän ja vesien käyttö tulee järjestää luonnontaloudellisesti kestäväällä tavalla.

Välitön suhde luontoon on myös ihmisen henkisen hyvinvoinnin ja ruumiin terveyden keskeinen edellytys. Jokaisella suomalaisella tulee olla asuinympäristössään mahdollisuus saada kosketus elävään luontoon. Viime kädessä on kysymys luonnollisista ja terveistä elämäntavoista, joiden toteuttamiselle tulee jokaiselle ihmiselle antaa mahdollisuudet ja edellytykset.

Luonnon merkitys ihmisyydelle ja ihmisen aineelliselle toimeentulolle tukee asutuksen hajauttamista ja kaupunkien väljentämistä. On luotava uudelleen elävä yhteys luontoon.

Talous ihmistä varten

Talous on ihmistä varten. Sen tehtävänä on turvata ihmisten toimeentulo. Kaiken taloudellisen toiminnan tulee tapahtua luonnon määräämissä rajoissa. Aineellinen tuotanto ei saa olla itsetarkoitus, eikä se saa tapahtua elämän laadun kustannuksella, vaan talouden tulee kunnioittaa ihmisyyden vaatimuksia.

On luotava ylisukupolvinen tasapainotalous, joka turvaa tulevienkin sukupolvien elämisen ehdot. Luonnon kanssa tasapainossa toimiva talous rakentuu hajautetuista, pienikokoisista tuotantoyksiköistä, jotka ovat myös ihmisen kannalta otollisempia. Hajautettu talous tekee mahdolliseksi kansallisen, alueellisen ja paikallisen omavaraisuuden. Kestävän talouden rakentamisen edellytys on sanoutua irti sellaisesta jatkuvan määrällisen kasvun pyrkimyksestä, joka itse asiassa on ollut uusiutumattomien varantojen kuluttamista. Tavoitteeksi on asetettava säästäväinen elämäntapa. Teknologian, kuten automaation ja tietoliikenteen saavutuksia on määrätietoisesti sovellettava tuotannon hajauttamiseksi ja omavaraisten yhteisöjen kehittämiseksi. Samalla on vältettävä sellaisia teknisiä ratkaisuja, jotka vaarantavat jälkipolvien elämisen perustaa järkyttämällä luonnon tasapainoa ja aiheuttamalla elinympäristön saastumista.

Keskustapuolue pyrkii yhteiskuntaan, jossa tuotannon, asumisen ja palvelujen energiatarve on mahdollisimman pieni. Välttämätön energian tarve on tyydytettävä pääasiassa uudistuvien kotimaisten energialähteiden avulla.

Taloudellinen valta ei saa keskittyä suuryrityksille, valtiovallalle eikä kunnille, vaan sitä tulee hajauttaa suosimalla pienomistusta, osuustoimintaa ja pienyrityksiä.

Keskustapuolue pitää parhaana puitetalousjärjestelmää, jossa yhteiskunnan tehtävänä on huolehtia siitä, että talous toimii luonnontaloudellisesti, sosiaalisesti ja inhimillisesti kestäväällä ja hyväksyttävällä tavalla. Yhteiskunnan asettamien puitteiden sisällä yritysten tulee voida toimia vapaasti. Keskustalainen talousjärjestelmä on omistusmuodoltaan sekatalous, joka rakentuu yksityisistä yrityksistä, osuustoiminnasta ja rajoitetusta valtion ja kuntien yritystoiminnasta.

Hajautettu talous on monimuotoista taloudellista toimintaa, joka suuntautuu kansainvälisille, kotimaisille tai paikallisille markkinoille tai tapahtuu kokonaan markkinoiden ulkopuolella kodeissa ja pienyhteisöissä. Taluspoliittisena tavoitteena on maamme omintakeisen kansallisen kehityksen turvaaminen rakentamalla talouttamme

vähemmän riippuvaiseksi ja haavoittuvaksi kansainvälisen talouden heilahduksista. Kansallinen omavaraisuus on asetettava tavoitteeksi erityisesti perustarpeiden tyydyttämisessä. Perustarpeita ja palveluksia tuottavan talouden toimintaedellytykset tulee turvata yritteliäisyyttä ja työvoimavaltaisuutta suosivalla talouspolitiikalla. Talous ja sosiaalipolitiikan tulee luoda tasavertaiset mahdollisuudet myös omaa työtään tekeville ihmisille, jotka työllistävät itse itsensä. Markkinoiden ulkopuolinen toimeliaisuus sekä kodeissa ja pienyhteisöissä tehtävä työ tulee nostaa sille kuuluvaan arvoon. Tämän alueen suojaaminen on eräs inhimillisen elämän edellytys. Sen elpyminen vähentää myös palvelujen ja niiden rahoittamisen tarvetta. Kansainväliseen kilpailuun liittyvän tuotannon menestymisedellytykset on turvattava. Se edellyttää ennen kaikkea ajanmukaista tuotantoteknologiaa ja korkeatasoista osaamista sekä huolehtimista raaka ainepohjasta kestäväällä tavalla.

Maa kuuluu sen viljelijälle. Viljelysmaan ja maatilaan kuuluvan metsämaan tulee säilyä maata viljelevän väestön omistuksessa ja hallinnassa. Valtiovallan tehtävänä on osoittaa maanviljelyyn halukkaille ihmisille valtion, kuntien, yhtiöiden tai muiden yhteisöjen maita.

Maatalouden tulee myös tulevaisuudessa perustua perheviljelmiin. Perheviljelmäpohjainen maatalous kykenee parhaiten toimimaan tasapainossa luonnon kanssa. Mahdollisimman suureen omavaraisuuteen pyrkivä perheviljelmämaatalous on paras keino hyödyntää uusiutuvia luonnonvaroja kestäväällä tavalla. Omien tuotantopanosten varaan rakentuva elintarvikeomavaraisuus merkitsee kansallista perusturvallisuutta epävarmuuden maailmassa.

Talonpoikainen maatalous on ainoa keino säilyttää maaseutu elinvoimaisena ja kylät elävinä. Se turvaa maaseudulle välttämättömän runkoasutuksen, jota ilman muuta elinkeinot eivät voi maaseudulla menestyä. Kansallisen edun mukaista on kehittää isännän ja emännän työstä taloudellisesti ja sosiaalisesti turvallinen ja arvostettu tehtävä. Maa ja metsätalouden harjoittaminen on myös arvokas ja kestävä elämäntapa.

Työ on perusoikeus

Työn avulla kansakunta rakentaa aineellisen, sosiaalisen ja henkisen hyvinvointinsa. Omalla työllään jokaisen tulisi voida hankkia itselleen toimeentulo. Työn kautta ihminen jäsentyy yhteiskuntaan. Mielekäs työ on keskeinen ihmisen itsensä toteuttamisen muoto. Parhaimmillaan työ tarjoaa ihmiselle jatkuvan haasteen itsensä kehittämiseen.

Työttömyys on yksi vaikeimmista ihmisyyttä tukahduttavista elämäntilanteista. Siksi jokaisella ihmisellä tulee olla mahdollisuus ihmisarvoiseen työhön koko elämänsä ajan. Tämä voimistaa samalla keskinäistä yhteenkuuluvuutta ja luo pohjan sosiaaliselle oikeudenmukaisuudelle.

Tieteen ja tekniikan tuloksia on sovellettava tuotantoon niin, että ne tukevat pienyritysten toimintaa. auttavat muodostamaan itsenäisiä pieniä työyhteisöjä ja vähentävät kuluttavia ja vaarallisia työtehtäviä.

Automaation edetessä nykymuotoisten työpaikkojen määrä vähenee. Työllisyyden turvaamiseksi olemassaolevaa työtä on jaettava uudelleen. Sen lisäksi tulee luoda uusia työn, toiminnan ja yrittämisen mahdollisuuksia luonnonhoidon, sosiaalisen auttamisen, terveydenhuollon ja henkisen työn - tieteen taiteen ja muun kulttuuritoiminnan - aloille.

Työntekijän on itse voitava vaikuttaa omaan työhönsä ja työyhteisönsä kehittymiseen. Työehtoihin ja työyhteisön kehittämiseen kuuluvissa asioissa ratkaisuvallta tulee siirtää työpaikkatasolle .

Työajan tulee muotoutua paitsi tuotannon myös ihmisen ja perheen lähtökohdista ja tarpeista käsin. Työajan joustavuutta on lisättävä siten, että työaika vastaa ihmisen eri elämänvaiheissa hänen kulloisiakin tarpeitaan.

Köyhän asia

Köyhän asian ajaminen, oikeudenmukaisuuden toteuttaminen on aina ollut ja on Keskustapuolueen pysyvä tehtävä ja moraalinen velvollisuus. Nykyään köyhän asian ajaminen on ennen muuta oikeudenmukaisten mahdollisuuksien turvaamista kehitysmaiden ihmisille. Suomessa velvollisuutemme on vähäosaisten sekä taloudellisesti, poliittisesti ja sivistyksellisesti heikossa asemassa olevien puolustaminen. Se merkitsee asettumista niiden ihmisten ja ihmisryhmien puolelle, jotka eivät omin voimin kykene pitämään puoliaan yksilö ja ryhmäitsekkyyttä vastaan.

Kansanvallan puolesta

Keskustapuolue katsoo, että ihmisen hyvän edistäminen on ainoa perusta, joka oikeuttaa poliittisen vallan käyttöön. Valtuutus vallan käyttämiseen tulee kansalta vapaiden vaalien kautta. Poliittisen vallan käyttäjien tärkein tehtävä on päättää yhteiskunnallisen kehityksen suunnasta ja tavoitteista, eikä sitä saa jättää markkinavoimien ohjattavaksi.

Tasavaltaisen hallitusmuotomme keskeiset periaatteet ovat Suomeen parhaiten soveltuva yhteiskunnallinen järjestelmä. Yhteiskunta ja oikeusjärjestelmän tulee turvata ihmisten välisten suhteiden oikeudenmukaisuus ja tasa arvoisuus ja hallinnon tulee rakentua kansanvallan pohjalle.

Vallankäytön uudistustyössä on painopisteenä hallinnon hajauttaminen ja virkavaltaisuuden vähentäminen. On lisättävä kansalaisten mahdollisuuksia osallistua suoraan päätöksentekoon, esimerkiksi toteuttamalla kansanäänestys tärkeissä valtakunnallisissa ja kunnallisissa asioissa. Kansanvaltaa on puolustettava. Se merkitsee Eduskunnan itsenäisen ratkaisuvallan turvaamista ja etujärjestöjen toiminnan suuntaamista niille luontaisesti kuuluviin tehtäviin.

Se merkitsee myös Eduskunnan vaikutusmahdollisuuksien laajentamista taloudellisen kehityksen ohjaamisessa.

Kansanvalta ei saa olla enemmistövaltaa silloin, kun kysymyksessä ovat esimerkiksi kielellisen tai muun vähemmistön tai syrjäseutujen asukkaiden perustavat elämänarvot ja elinmahdollisuudet, joiden asiantuntijoina voivat olla viime kädessä vain asianomaiset itse.

Naisten näkemykset ja arvomaailma on otettava tasavertaisesti huomioon kaikessa yhteiskunnallisessa päätöksenteossa. Miesten ja naisten välisen tasa arvon tulee toteutua yhteiskunnassa luontaisten erilaisuuksien tunnustamisen eikä samankaltaisuuden vaatimusten pohjalta.

Poliittisen järjestelmän tulee tarjota kansalaisille selkeitä aatteellisia vaihtoehtoja, jolloin kansanvalta voi toteutua puolueiden kautta. Puolueiden tulee keskittyä tavoitteidensa ajamiseen valtiollista ja kunnallista valtaa käyttämällä ja lopettaa poliittisen toiminnan ulottaminen sellaisille alueille, joille se ei kuulu.

Kansanvallan toteuttaminen edellyttää, että kansalaisilla on käytössään riittävät tiedot yhteiskunnallisista asioista. Tämä edellyttää tiedonvälityksen vapautta, avoimuutta ja totuudellisuutta.

Maakuntien Suomi

Suomi rakentuu omaleimaisista maakunnista, joiden mahdollisuudet itsenäiseen ja omaehtoiseen kehitykseen ja kulttuuriin voidaan turvata vain luomalla pitkälle viety maakuntaitsehallinto. Omien voimavarojensa ja luonnonvarojensa pohjalta talousmaakuntien tulee voida ohjata myös alueensa ja sen asukkaiden taloudellisia oloja ja kehitystä.

Maakuntien sisäisen kehityksen tulee tapahtua alueellisesti tasapainoisella tavalla. Valtakunnallisen aluepolitiikan tehtävänä on tukea maakuntien luontaisia kehitysedellytyksiä ja tehokkaasti tasata maakuntien välisiä kehityseroja sekä luoda ihmisille asuinpaikasta riippumatta toimeentuloedellytykset ja viihtyisä, luonnonläheinen ympäristö.

Kotiseutu

Kunnallinen itsehallinto on suomalaisen kansanvallan perusta. Kansalaisten tärkein keino vaikuttaa kotikuntansa kehitykseen on kunnallinen itsehallinto. Sitä on kehitettävä luomalla uusia suoria osallistumismuotoja. Samalla kunnallista itsehallintoa on vahvistettava lisäämällä sen itsenäistä päätäntävaltaa.

Maaseudun ja kaupunkien tasapainoinen kehittäminen luo edellytyksiä ihmisten viihtymiselle kotiseudullaan. Paikalliskulttuureiden elinvoimaiset piirteet säilyttäen on vahvistettava niitä taloudellisia ja sosiaalisia puitteita, jotka tekevät mahdolliseksi ihmisten tasavertaisen osallistumisen kotiseutunsa aineellisen ja henkisen hyvinvoinnin kehittymiseen. Jokaiselle on turvattava mahdollisuudet tehdä työtä ja hankkia toimeentulo omalla kotiseudullaan.

Kotiseudun ilmapiiri on ihmiselle tärkeä. Niin kaupunkimaisissa kuin maaseutumaisissa yhdyskunnissa elävä ja toimiva ihminen voi asettaa tavoitteekseen viihtyisyyden, luonnonläheisyyden ja lämpimien ihmissuhteiden jatkuvan vaalimisen. Näin luodaan perustaa kotiseutuhenkeä vahvistavalle omatoimisuudelle. Niin voidaan myös lieventää yhteiskunnassa ilmeneviä kasvuhäiriöitä, kuten väkivaltaisuutta ja ilkivaltaa, ja vahvistaa ihmisläheisyyttä, viihtyvyyttä ja turvallisuutta.

Pienyhteisö on paras

Toimiva pienyhteisö on ihmisen paras sosiaalinen ympäristö. Pienyhteisöissä ihmisen omatoimisuus yhdistyy keskinäiseen yhteistyöhön ja pysyviin ihmissuhteisiin. Ne tarjoavat myös mahdollisuuden eri ikäryhmien luontevaan vuorovaikutukseen ja yhdessä elämiseen.

Pienyhteisöissä syntyvä yhteisyyden tunto rajoittaa itsekästä yksilökeskeisyyttä, oman edun häikäilemätöntä tavoittelua. vähäosaisiin kohdistuvaa piittaamattomuutta ja väärinkäytöksiä. Tämä vähentää yhteiskunnallisen valvonnan tarvetta.

Perhe on yhteiskunnan perusyhteisö. Siinä toteutuvat ihmisen tärkeimmät ihmissuhteet. Koti on jatkuvasti tärkein kulttuurin välittäjä sukupolvelta toiselle, ja sen kasvatustehtävä on etenkin lasten kannalta korvaamaton. Perheen kasvatustehtävän tukeminen on kansakunnan tulevaisuuden kannalta ensimmäisiä tehtäviä. Tärkein osa tätä työtä on parantaa lapsiperheiden elinolosuhteita ja toimeentuloa.

Talouden ja teknologian kehitystä on suunnattava siten, että muodostuu kooltaan tarkoituksenmukaisia työ ja asuinyhteisöjä, jotka toimivat luonnontaloudellisesti, sosiaalisesti ja inhimillisesti kestäväällä tavalla. Tämä luo edellytykset keskitetyn vallankäytön ja julkisen holhouksen vähentämiselle sekä ihmisten keskinäisen vastuun elpymiselle.

Sivistyksessä kansan voima

Kansakunnan voima on sen sivistyksessä. Maamme kulttuurissa yhdistyvät kansallinen perinne, suomalainen luonto ja ulkoiset virikkeet ainutlaatuisiksi ja elinvoimaiseksi kokonaisuudeksi. Kansallista sivistystä sekä ihmisyyttä toteuttavaa ja luonnontaloudellisesti kestäväää elämäntapaa kehittämällä Suomi antaa panoksensa ihmiskunnan yhteiseen kulttuurikehitykseen .

Sivistyksessä toteutuvat ihmisen henkisen kehityksen tarpeet: pyrkimys tietoon ja totuuteen, taiteeseen ja kauneuteen sekä moraalisesti oikeaan toimintaan. Näiden tuloksista koostuu kansallisesti ja inhimillisesti arvokas sivistyselämä. Sen siirtäminen sukupolvelta toiselle ja kulttuurin jatkuva viljely on kansakunnan tärkeimpiä tehtäviä.

Sivistysperintö välittyy uudelle sukupolvelle kasvatuksen avulla. Kasvatuksen tulee herättää jatkuva harrastus oppimiseen ja henkisten kykyjen kehittämiseen. Sivistys on elinikäistä kasvua ja kehitystä.

Kasvatuksen ja koulun tulee tukea ihmisen persoonallisuuden tasapainoista kasvua. Muistettavan tiedon jakamisen ohella on tärkeätä tukea itsenäistä ajattelua, virittää ihmisen eettisiä ja tunne elämän voimavaroja ja harjaannuttaa käden taitoja ja toiminnallisuutta.

Kasvatuksen tulee tähdätä myös ihmisten ja kansojen välisen yhteisyyden tajun ja oikeudentunnon heräämiseen. Tavoitteena on oikean käsityksen syntyminen itsestä paitsi kansakunnan myös koko ihmiskunnan jäsenenä.

Tiede ja taide ovat kansallisen sivistyksen ydinalueita, joiden tulee saada kehittyä vapaasti. Sivistystointa ei saa alistaa vallankäytön välineeksi. Maakuntien ja kuntien omaleimaisen kulttuurielämän kehityksestä on pidettävä erityisesti huolta.

Elävään kristillisyyteen

Kristillinen usko on tärkeä osa suomalaista hengenelämää. Se tarjoaa aineksia ihmisten hengelliselle etsinnälle ja opettaa ihmisten keskinäistä sovintoa ja yhteisvastuuta.

Kristillisellä kirkolla on olemukseltaan kansainvälisenä yhteisönä kasvava merkitys kansojen välisen ymmärtämyksen ja vuorovaikutuksen lisäämisessä.

Kirkkojen ja uskonnollisten yhteisöjen toimintavapaus ja edellytykset on turvattava. Elävän kristillisyyden tärkeä tuki on itsenäisesti, valtion holhouksesta vapaana, oman oppinsa ja tunnustuksensa pohjalla toimiva kirkko. Koulun uskonnonopetus tulee säilyttää tunnustuksellisella pohjalla. Uskonnonvapaus ja ihmisten tasavertaisuus uskonnosta riippumatta ovat nykyaikaisen valtion tunnusmerkkejä.

Itsenäinen Suomi

Keskustalaisuuteen kuuluu rakentava toiminta itsenäisen isänmaan puolesta. Työ Suomen hyväksi on jokaisen kansalaisen oikeus ja velvollisuus.

Ulkopolitiikan tehtävänä on turvata itsenäisen Suomen omaehtoisen kehityksen edellytykset ja toimia kansojen välisen rauhan, turvallisuuden ja yhteistyön puolesta aktiivisen rauhantahtoisen puolueettomuuspolitiikan - Paasikiven-Kekkonen linjan mukaisesti.

Puolustusvoimien tehtävänä on tukea maamme ulkopolitiikkaa ja torjua Suomen alueellisen koskemattomuuden loukkaukset, mikä edellyttää puolustusvoimilta riittävää suorituskykyä.

Suomelle on elintärkeätä ylläpitää hyvät ja luottamukselliset suhteet naapurimaahamme Neuvostoliittoon. Suomen ja Neuvostoliiton väliset suhteet pohjautuvat YYA sopimukseen keskinäiseen luottamukseen ja lisääntyvään yhteistyöhön rauhanomaisen rinnakkaiselon periaatteen mukaisesti.

Maallemme on tärkeätä kehittää perinteellistä pohjoismaista yhteistyötä ja yhteenkuuluvuutta, jonka tavoitteena on vakaan rauhantilan säilyttäminen Pohjolassa. Pohjoismailla on hyvät lähtökohdat yhteisten ratkaisujen, vaihtoehtojen ja esimerkkien kehittämiseen niin, että teollisten yhteiskuntien rakenteelliset ja inhimilliset ongelmat voidaan korjata. Näitä yhteisiä lähtökohtia on pyrittävä entistä tehokkaammin hyödyntämään.

Eurooppa on maapallon raskaimmin aseistettu maanosa. Liennytyt ja rauhanomainen yhteistyö on rauhan säilymisen ainoa tae. Kansainvälisen tilanteen vaihtelut eivät saa horjuttaa tätä Euroopan kansojen perusetujen mukaista toimintalinjaa.

Ihmiskunta tarvitsee rauhaa ja yhteistyötä

Rauhan saavuttaminen ja säilyttäminen on ihmiskunnan kaikkein kiireellisin tehtävä. On tärkeää, että kansalaiset osallistuvat omakohtaisesti työhön rauhan puolesta painostaen kansakuntien päättäjiä rajoittamaan ja vähentämään aseistusta. Keskustapuolue tukee rauhanliikettä elämän säilyttämisen liikkeenä.

Suomen ulkopolitiikka toteuttaa YK:n peruskirjan ja ETYK:n päätösasiakirjan periaatteita. Suomen tehtävänä on ponnistella käytössämme olevin mahdollisuuksin varustelukilvan lopettamiseksi ja edellytysten luomiseksi todelliselle aseidenriisunnalle .

Jokaisella ihmisellä on yhtäläinen oikeus ihmisarvoiseen elämään kaikissa maapallon maissa. Kansojen välisen oikeudenmukaisuuden toteutuminen edellyttää maailmantalouden rakenteen syvällistä muuttamista.

Vaurauden kasaantuminen, rajallisten luonnonvarojen piittaamaton tuhlaus ja vallan keskittyminen harvoihin suurkeskuksiin on käännettävä maailmanlaajuisesti yhteistyöksi ekologisesti kestävänsä taloudenpidon pohjalta. Tämä edellyttää kansainvälisen riisto ja alistussuhteiden purkamista, taloudellisten voimavarojen oikeudenmukaista jakoa ja uuden kansainvälisen talousjärjestyksen toteuttamista.

Jokaisella kansalla on oikeus rakentaa kehitystään omien olojensa, oman perinteensä ja kulttuurinsa pohjalta. Kansainvälisen kehitysyhteistyön tulee suuntautua tukemaan tällaista omaehtoista kehitystä vastaanottajamaissa. Suomen kehitysavun ensisijaisena tavoitteena tulee olla huolehtiminen perustarpeiden tyydyttämisestä kehitysmaissa, jolloin painopiste on maaseudun ja maatalouden kehittämisessä.

Ihmiskunnalla on edessään valtavan suuria taloudellisia, yhteiskunnallisia ja kulttuurin ongelmia, joiden ratkaiseminen edellyttää syvälleikäviä muutoksia nykyisten teollistuneiden maiden tuotantorakenteissa, kulutustottumuksissa ja koko elämäntavassa. Suomen on sopeutettava oma tuotantorakenteensa näihin muutoksiin.

Kansainvälisen ja kansallisen kehityksen ihanteena olkoon yhteistyökykyinen, tasapainoinen maailma, joka toimii sopuoinnussa luonnon kanssa ja kantaa vastuun tulevista sukupolvista.